

Zhelanova V. Professional Training of Future Specialists of Documentation and Information Activities in Universities: Contextual Approach

In the present article the implementation of context-based approach to the principle of contextualization in the form of training future professionals of documentation and information activities. Conceptual bases of the studied phenomenon. Posted definition of the concept of "contextual approach", "context", "professional context". Based on the analysis struktury professional competence of specialists in documentation and information activities presented motivational value, management and organizational, informational, analytical, professional and communicative components proved the phenomenon of "professional context of future specialists of documentation and information activities" and reviewed its structure, that, according includes motivational value, managerial and organizational, informational, analytical, professional and communicative contexts. The content kontektualizatsiyi aspects of professional training of future specialists in documentation and information activities related to the integral experience of professional activity, which is internalization in the context of learning. Analyzed the organizational aspects of the contextual approach related to the implementation of specific educational tools contextual orientation, which is a set of specific forms and methods, algorithms pedagogical interaction of the teacher and students and students together during training. It includes simulation and neimitatsiyi forms of learning that are respectively based on simulation (uzasadnyuyutsya simulation environment of a particular situation) or neimitatsiyi (no simulation) methods.

Key words: contextual approach contextualization, context, context professional, professional experts context of documentation and information activities.

Стаття надійшла до редакції 26.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Докучаєва В. В.

УДК 37.036

Є. В. Жученко

**КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ І РІВНІ СФОРМОВАНOSTI
МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТВ
ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ**

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в сучасному українському суспільстві, значно змінили його соціокультурне життя, позначилися на рівні життя населення, відбилися на ціннісних орієнтирах

підростаючого покоління, девальвації духовних цінностей, відчуження молоді від інститутів виховання. Проте відродження культурно-творчої місії вищої технічної школи, перехід до культуротворчої системи освіти в цілому є сьогодні ключовим питанням, що постає перед педагогами, науковцями, громадськістю. Перехід на нові стандарти гуманітарної підготовки полягає у вихованні у студентів творчого підходу до навчально-виховного процесу, у вихованні потреби сприйняття навчальної діяльності як найвищої значущості та необхідності, яку відчуває особистість у процесі освіти.

Сучасний стан вищої школи, її тенденції і перспективи розвитку, аналіз зарубіжної і вітчизняної практики виховних систем переконують у тому, що зміни в системі освіти, і безпосередньо у вищій технічній школі, вимагають критичної переоцінки її науково-теоретичних і практичних основ виховання, перегляду традиційних підходів у використанні технологій взаємодії педагогів і студентів. У той же час наукові дослідження свідчать про те, що акцентування уваги на розвитку інтелекту, логічного мислення в навчально-виховному процесі вищої технічної школи, зокрема технічних коледжів, призводить до збіднення емоційно-почуттєвої сфери особистості, зниження рівня культури почуттів і культури мислення, що в цілому характеризує морально-естетичну культуру, і в решті решт призводить до деградації духовності (С. Дементьєва, В. Зінченко, Є. Коцюба, Н. Крилова, Н. Мартинович, Л. Москвичова, О. Олексюк, Л. Печко, В. Поплужний, О. Семашко, П. Симонов, Л. Юлдашев, Г. Шевченко, П. Якобсон). Адже період професійного становлення – найважливіший етап соціалізації студента, який припускає формування особистості в умовах соціокультурного виховного середовища вищого навчального закладу, зокрема технічного коледжу шляхом набуття загальнокультурного і соціального досвіду у цілісному освітньому процесі вищої технічної школи.

Метою даної статті є обґрунтування критеріїв і показників рівня сформованості морально-естетичної культури студентів технічних коледжів.

Розглядаючи взаємозв'язок морального та естетичного з філософських позицій, ми виявляємо при цьому внутрішню спорідненість, суттєву єдність етичної і естетичної сфер у відносинах людини до наслідків культурно-історичного процесу, до оточуючого середовища.

З гуманістичної точки зору, прекрасним є те, що духовно підносить людину і робить її шляхетною. Якщо воно внутрішньо не пов'язане з прекрасним, тоді етичне не може бути визначене морально добрим. Тому розвиток особистості можливий лише при урахуванні взаємодії цих сторін виховання, коли міжособові відносини передбачають своє становлення не тільки через осмислення вірності вчинку, відповідності його моральним потребам суспільства, але й через естетичне переживання його краси і довершеності [7].

Рівень морально-естетичної свідомості визначає рівень морально-естетичної культури, тобто вміння будувати свої відносини з іншими людьми на основі поваги, доброзичливості та принциповості, уваги, чуйності. Морально-естетична культура особистості репрезентує ціннісно-орієнтаційну програму діяльності людини, підвалини якої складають когнітивний, емоційний, поведінковий аспекти і на персональному рівні представляє позитивну характеристику моральних та естетичних якостей особливості, включаючи культуру моральної свідомості, моральн-естетичних почутті, естетичного ставлення т краси морального вчинку.

Як відзначають соціологічні та психолого-педагогічні дослідження одним з головних завдань суспільства виступає моральне виховання студентської молоді шляхом розвитку їх естетичних якостей, тобто формування у них здібностей грамотно сприймати, розуміти, обґрунтовано оцінювати твори мистецтва з точки зору загальнолюдської моралі; будувати свої відносини з навколишнім світом на засадах їх законів. Саме залучення молоді до духовної скарбниці врятує молодих людей від хаосу сьогодення.

В ряді досліджень з розробки проблем педагогічної діагностики Л. Бурлачук, С. Морозов, С. Максименко, В. Панок, В. Семиченко [2; 4; 6] розроблені методики для визначення культурного розвитку особистості, які були нами використані у на констатувальному етапі дослідження.

Проблема виміру рівнів розвитку культури особистості пов'язана з проблемою критеріїв та показників її сформованості. Критерій – це ознака, на основі якої відбувається оцінка, судження. Як визначають учені [1; 3], в теорії та практиці освіти існують загальні вимоги до виділення та обґрунтування критеріїв, які повинні відображати основні закономірності розвитку особистості, а також з'єднувати усі компоненти кількісними та якісними показниками. Проте визначення критеріїв різне: «критерій» як: набір якісних характеристик, які використовуються для винесення судження щодо виконання, продукту виконання або як інструмент оцінювання [7, с. 217]; критерій як ознака, на підставі якої дається оцінка якого-небудь явища, дії; ознака, взята за основу класифікації [5, с. 163]; критерій – ознака, завдяки якій відбувається оцінка, визначення або класифікація явища чи процесу [4].

Таким чином, критерії розвитку культури особистості визначаються нами, виходячи з розуміння морально-естетичної культури як системного інтегративного явища, виокремлюючи її структурні та функціональні компоненти; розуміння культури як *стану*, як *процесу* і як *результату* творчого освоєння особистістю духовних цінностей, при якому вона стає суб'єктом культури.

Основними критеріальними ознаками морально-естетичної культури студентів технічних коледжів, як культурно значущої якості на основі структурних компонентів морально-естетичної культури

майбутнього спеціаліста нами визначені когнітивна, емоційна, ціннісна, діяльнісна та рефлексивна складові.

Розробляючи критерії морально-естетичної культури особистості, вирішувалося завдання більш докладнішого описання показників цього феномену розвитку особистості. На основі цього ми виділили наступні критерії морально-естетичної культури студентів технічних коледжів: *духовно-пізнавальний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-рефлексивний*. Сукупність структурних і функціональних компонентів розкриває специфіку процесу формування морально-естетичної культури студентів технічних коледжів.

Духовно-пізнавальний критерій оцінює культурно-духовний рівень майбутнього фахівця, його ерудицію, культурний світогляд, обізнаність в різних галузях мистецтва, глибину, обсяг і систему моральних та естетичних знань. *Показниками* сформованості морально-естетичної культури у студентів технічних коледжів за *духовно-пізнавальним* критерієм є: сформованість знань про моральні та естетичні цінності на рівні уявлень і понять; розвинена моральна свідомість обізнаність у галузі мистецтва, естетичних норм суспільства, історії культури, законів існування і створення краси тощо; розвиненість образного і абстрактно-логічного мислення, асоціативної, творчої уяви.

Емоційно-ціннісний критерій відображає сформованість естетичних почуттів, а також визначає цінності, що переважають у студентів технічних коледжів, характеризує моральні установки особистості: *Показниками* сформованості морально-естетичної культури у студентів технічних коледжів за *емоційно-ціннісним* компонентом є: позитивне ставлення до суспільної моралі, наявність системи духовних цінностей; розвинені морально-естетичні почуття; сформованість емпатії, толерантності.

Діяльнісно-рефлексивний критерій виражає прагнення особистості до естетичної самоосвіти і саморозвитку, сформованість естетичних і художніх умінь, втілення їх в соціокультурну діяльність, наявність морально-вольових якостей, емпатії та толерантності. *Показниками* сформованості морально-естетичної культури у студентів технічних коледжів за *діяльнісно-рефлексивним* критерієм є: гуманістична спрямованість поведінки; «краса людського вчинку»; самовдосконалення та самореалізація в соціокультурній діяльності та в створенні художньо-естетичного середовища; здатність до рефлексії, аналізу існуючих ціннісних орієнтацій; ктивна життєва позиція.

Враховуючи співвідношення та ступінь прояву критеріїв та показників сформованості морально-естетичної культури у студентів тнхічних коледжів. Відмінності між рівнями полягали в ступені сформованості знань про моральні та естетичні цінності на рівні уявлень і понять; обізнаність у галузі мистецтва, естетичних норм суспільства, історії культури, законів існування і створення краси тощо; розвиненість образного і абстрактно-логічного мислення, асоціативної, творчої уяви;

прагнення досягнення морально-естетичного ідеалу, розвинена моральна свідомість; сформованість емпатії, толерантності; здатність особистості до рефлексії та саморегуляції; самореалізація в соціокультурній діяльності та створенні художньо-естетичного середовища.

Виходячи з результатів теоретичного аналізу, ми визначили наступні змістовні характеристики рівнів сформованості морально-естетичної культури студентів технічних коледжів.

До першої групи (*високий рівень сформованості морально-естетичної культури*) відносяться студенти, що відрізняються широкою ерудицією, широким культурним світоглядом, обізнаністю в різних галузях мистецтва, глибиною, обсягом і систематичністю моральних та естетичних знань, аргументованістю і логікою суджень, розвиненими естетичними інтересами і потребою в систематичному залученні до творів мистецтва; позитивному ставленню до суспільної моралі, сформованості почуття обов'язку, відповідальності, системи духовних цінностей; розвиненістю моральних та естетичних почуттів, здатністю емоційно реагувати на художньо-образний зміст навчальних дисциплін і мистецтва, студенти цієї групи відрізняються сформованістю морально-вольових якостей, а також емпатії та толерантності, прагнуть досягти морально-естетичного ідеалу; у цих студентів сформована здатність до рефлексії, аналізу існуючих ціннісних орієнтацій самовдосконалення. Для людини високого рівня морально-естетичної культури домінуючою цінністю є людина; пам'ятаючи про свою моральну недосконалість і не засуджуючи оточуючих, така особистість засуджує зло і протидіє йому. Відсутнє протиставлення моральних і естетичних цінностей, добро і краса сприймаються в їх органічній єдності. У представників цієї групи відзначається яскраво виражене прагнення до естетичного самоосвіти і саморозвитку, сформованість естетичних і художніх умінь, втілення їх в соціокультурну діяльність.

До *середнього рівня сформованості морально-естетичної культури* відносяться студенти, що відрізняються середнім обсягом сформованості знань про моральні та естетичні цінності на рівні уявлень і понять. Для людини цього рівня характерно розвинена моральна свідомість, проте наявні недостатньо глибокі знання з проблем духовності й моралі у суспільстві, наявність незначного соціокультурного досвіду. Людина не має постійної потреби в пошуку духовних цінностей, існує позитивне ставлення до суспільної моралі, проте відсутнє прагнення досягнення морально-естетичного ідеалу; недостатній рівень сформованості емпатії та толерантності. У контексті діяльнісно-рефлексивного компоненту такі показники як здатність до рефлексії, аналізу існуючих ціннісних орієнтацій знаходяться на достатньому рівні сформованості, проте прагнення до самовдосконалення та самореалізації в соціокультурній діяльності мають епізодичний характер. прагнення бути культурно-освіченою особистістю не підкріплене чіткою системою дій, націлених на досягнення

відповідного результату. Незважаючи на недостатність сформованих естетичних знань і досвіду, у більшості студентів спостерігається виражений інтерес до окремих видів художньо-творчої діяльності. Прагнення до естетичного самоосвіти та самовдосконалення у представників цієї групи епізодично і залежить від обставин. Студенти емоційно-позитивно сприймають естетичні та культурні цінності і їх прояви без критичного аналізу, проте між моральними і естетичними цінностями у такої особистості часто виникають суперечності, які доходять іноді до розгляду їх як взаємовиключних, вони володіють недостатньою сформованістю художньо естетичних умінь, готовності до їх реалізації в соціально-значущій художньо-творчої діяльності.

Низький рівень сформованості морально-естетичної культури виявляється у низькій ерудиції, наявності фрагментарних знань (або ж їх відсутності) з проблем духовності, естетики й моралі, відсутності будь-якого громадського досвіду. Ці студенти проявляють ситуативний інтерес до окремих жанрів мистецтва, не завжди сприяють розвитку навичок сприйняття високохудожніх творів. Естетичні культурні інтереси виражені слабо, потреба в сприйнятті цінностей культури і творів мистецтва не сформована. У людини з низьким рівнем сформованості морально-естетичної культури узагалі немає будь-якої мотивації на досягнення життєвого успіху, стати освіченою особистістю. Спостерігається відсутність емпатії, є прояв байдужості до інших, не має розуміння гуманності та співчуття; ставлення до суспільної моралі індеферентне, що характерно для людини з низьким рівнем сформованості морально-естетичної культури; головними в її житті є потреби (і цінності) «матеріально-речового існування і комфорту»; для такої особистості норми моралі не перетворилися в моральні норми і носять характер зовнішніх обмежувачів її поведінки і діяльності. Відзначається нерозуміння ролі художньої соціокультурної діяльності, недостатня сформованість естетичних умінь. байдужість до естетичної складової життя.

Виділення рівнів сприяє здійсненню диференційованого підходу виховного впливу на студентів а також загальній оцінці рівня культурно-духовного розвитку особистості.

Список використаної літератури

1. Діагностичні підходи до визначення стану духовного і морального здоров'я особистості : [навч. посібник для проведення практичних занять] / Укл. проф. М. С. Гончаренко, доц. Е. Т. Карачинська, В. Є. Новікова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. – 157 с. **2. Максименко С. Д.** Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження / С. Д. Максименко. – К. : НДП, 1990. – 240 с. **3. Медков В. М.** Индекс человеческого развития / В. М. Медков // Человек и современный мир. – М., 2002. – С. 241–257. **4. Практична психологія у систем освіти.** Питання організації та методики / [Під ред.

В. Г. Панка]. – К., 1995. – 131 с. **5. Професійна освіта:** Словник : навч. посібник / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред Н. Г. Ничкало. – К. : Вища школа, 2000. – С. 149. **6. Семиченко В. А.** Використання психології в навчально-виховному процесі вищої школи / В. А. Семиченко // Педагогіка і психологія. –1996. – № 3. – С. 33–43. **7. Старша школа зарубіжжя:** організація та зміст освіти : монографія / [Г. С. Єгоров, М. Ю. Красовицький, О. І. Локшина та ін.] ; за ред. О. І. Локшиної. – К. : СПД Богданова А. М., 2006. – 232 с. **8. Словник-довідник з професійної педагогіки** / [за ред. А. В. Семенової]. – Одеса : Пальміра, 2006. – 364 с. **9. Семашко А. Н.** Развитие эстетической культуры молодежи / А. Н. Семашко, У. Ф. Суна. – М. : Знание, 1980. – 64 с.

Жученко Є. В. Критерії, показники і рівні сформованості морально-естетичної культури студентів технічних коледжів

У статті визначено комплекс понять, що формує концепти морально-естетичної культури особистості; розглянуто вимоги, що стоять перед освітніми установами щодо виховання сучасної студентської молоді; визначено зміст, структуру, критерії, показники і рівні сформованості компонентів морально-естетичної культури, окреслені завдання морально-естетичного виховання в освітньому процесі вищих технічних навчальних закладів.

Ключові слова: морально-естетична культура, технічні коледжі, виховний процес, зміст, компоненти, показники, рівні сформованості моральних та естетичних якостей.

Жученко Є. В. Критерии, показатели и уровни сформированности нравственно-эстетической культуры студентов технических колледжей

В статье определен комплекс понятий, который формирует концепты морально-эстетической культуры личности; рассмотрены требования, которые стоят перед образовательными учреждениями относительно воспитания современной студенческой молодежи; определено содержание, структура, критерии, показатели и уровни сформированности компонентов нравственно-эстетической культуры, определены задания нравственно-эстетического воспитания в образовательном процессе высших технических учебных заведений.

Ключевые слова: нравственно-эстетическая культура, технические колледжи, воспитательный процесс, содержание, компоненты, показатели, уровни сформированности нравственных и эстетических качеств.

Zhuchenko E. Criteria, Indexes and Levels of Morally-aesthetic Culture of Students of Technical Colleges

The complex of concepts, that forms concepts of morally-aesthetic culture of personality, is certain in the article; requirements that stand before

educational establishments in relation to education of modern student youth are considered; maintenance, structure, criteria, indexes and levels of components of morally-aesthetic culture, is certain, the tasks of morally-aesthetic education are certain in the educational process of higher technical educational establishments.

Accenting of attention is on development of intellect, logical thinking in the educational-educator process of higher technical school, in particular technical colleges, results in impoverishment of emotionally-perceptible sphere of personality, decline of level of culture of feelings and culture of thinking that characterizes a morally-aesthetic culture on the whole, and in other result results in degradation of spirituality.

By the basic criterion signs of morally-aesthetic culture of students of technical colleges, as in a civilized manner meaningful quality on the basis of structural components of morally-aesthetic culture of future specialist certain by us cognitive, emotional, valued, creative and reflection constituent.

The criteria of development of culture of personality are determined by us, coming from understanding of morally-aesthetic culture as system phenomenon, distinguishing his structural and functional components; understanding of culture as state, as to the process and as to the result of the creative mastering by personality of spiritual values, at that she becomes the subject of culture.

Key words: morally-aesthetic culture, technical colleges, educator process, maintenance, components, indexes, levels of formed of moral and aesthetic internalss.

Стаття надійшла до редакції 22.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рижанова А. О.

УДК 37.04:340.6

Л. Е. Зуєва

ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІ: СИСТЕМА ДУХОВНО-РЕФЛЕКСИВНОГО ВИМІРУ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями полягає у тому, що «протягом багатьох років українському уряду не вдавалося запровадити ефективні реформи, спрямовані на подолання корупції в країні. Однак судова реформа, яка зараз відбувається в країні спрямова в першу чергу на відновлення довіри до судової влади, створення нових судів, в які будуть призначені судді за результатом конкурсу, крім того кандидати на